

בס"ד

מחויבויות שבין איש לאשתו

פרק ה'

מבוא

הזוגיות אינה יכולה להתקיים רק על בסיס האהבה והרגש אלא יש בה גם יסוד של ברית, של מחויבות הדדית שהיא מעבר לרגש כזה או אחר, והיא נותנת עוגן ויציבות לבית היהודי.

בפרק זה נכיר את הכתובה על חלקיה השונים ואת המחויבויות השונות שיש לבני זוג נשואים.

ג. הכתובה - מבנה ומטרה

הכתובה היא שטר שבו רשומות ההתחייבות של האיש לאשתו בזמן היותם נשואים וכן התחייבויות למצב שבו הנישואין יסתיימו עקב מיתת האיש או גירושין. חכמים תקנו את הכתובה כדי "שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה", כלומר גם כאשר מתעורר רגש רגעי של כעס או חוסר רצון בקשר, המחויבות הכספית של הבעל לאשתו מחייבת אותו לשקול צעד של גירושין ח"ו בכובד ראש ולא בפזיזות.

החזון איש מוסיף ומסביר שהידיעה שישנה כתובה וישנה מחויבות, מאפשרת לבני הזוג לקיים משפחה שיש בה יציבות, שלוה ובטחון. קשר שלא ניתן לפירוק כלאחר יד, הוא קשר שיש ביכולתו להתגבר ביתר הצלחה על קשיי החיים ותהפוכותיהם.

כפי שהזכרנו בתחילת הפרק, למחויבות בקשר הזוגי ישנן משמעויות חשובות מעבר לשאלת פירוק הנישואין, בעצם ההתחייבות לקשר והפיכתו לדבר יציב ובטוח.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פט עמוד א

רבי מאיר היא, דאמר: אסור לו לאדם שישהא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה. וטעמא מאי? [=מה הטעם?] כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

הרב אברהם ישעיהו קרליץ, חזון איש אבן העזר סימן סה סעיף קטן ח

שטר הכתובה הוא תקנת השלום בין הבעל ואשתו והוא בטחון ושלוות האישות ביניהם.

כפח שאמרנו, בכוחה של ההתחייבות הממונית לעצור את האיש מלקבל החלטות פזיזות ובלתי שקולות.

- גם אם האיש **לא כתב כתובה**, הוא יהיה חייב בסכום זה בגלל תקנת חכמים ("תנאי בית דין").
- במהלך הדורות נקבע שעל האיש לשעבד את חפציו לשם מימוש ההתחייבות שלו: **"עד שבא שמעון בן שטח ותיקן, שיהא כותב לה כל נכסי אחראין לכתובתה"** (כתובות פב ע"ב).
- בתקופת הגאונים הוסיפו שלא רק קרקעות הבעל (נדל"ן - נכסי דלא נייד) יהיו משועבדים לפרעון הכתובה, אלא גם **המטלטלין** (נכסי דנייד).

ד. הזכות הממונית של האישה לאחר גירושין או פטירת האיש

לפי הכתוב בכתובה, האיש מתחייב לדאוג לפרנסת האישה גם במקרה של פירוק המשפחה: מתן סכום מסוים לאשתו במקרה של גירושין. אם נפטר האיש, מקבלת האישה סכום זהה מכספי הירושה.

משנה מסכת כתובות פרק א משנה ב

בתולה - כתובתה מאתים, ואלמנה - מנה [=מאה זוז].

הסכום הבסיסי הוא מאתיים זוז לבתולה, והוא **"עיקר הכתובה"**, כשהנחה בעבר הייתה שסכום זה יספיק לכלכלת האישה במשך שנה, ושכל בעל, גם עני, יוכל לעמוד בו. סכום זה שווה כיום כמה מאות שקלים.

לאישה שאלה אינם נישואיה הראשונים - אלמנה או גרושה, קבעו שעל האיש להתחייב לתת לה מאה זוז בלבד, בהנחה שיש לה כבר בסיס כלכלי מסוים מנישואיה הקודמים.

במשך הזמן התברר שסכומים אלה לא הספיקו בדרך כלל לכלכלת האישה במשך שנה, ועל כן תיקנו שהאיש יתחייב בסכום כסף נוסף שיינתן לאישה עם פירוק הנישואין. סכום זה נקרא **"תוספת כתובה"** והוא נזכר בכתובה עצמה. אף שאין חובה להתחייב ב"תוספת כתובה", תוספת זו רווחת בקהילות ישראל. ההתחייבויות הכספיות של הבעל בשטר הכתובה לא נועדו להעשיר את האישה האלמנה או הגרושה, ובמקרה של גירושין הם לא נועדו לדלדל עד עפר את הבעל. מטרת הכתובה היא לאפשר לאשה אורחות חיים באופן מכובד למשך תקופת מינימום של שנה, עד אשר תינשא שוב.

כאמור, שווי "עיקר הכתובה" הוא כמה מאות שקלים, וסך "תוספת הכתובה" מאבד מערכו במשך השנים בשל תנאי הכלכלה המשתנים (אינפלציה). מסיבה זו לא מתממשת למעשה התחייבות הכתובה, שהיא הדאגה לביטחונה הכלכלי של אלמנה וגרושה "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה". כיום, ברוב מקרי הגירושין האיש והאישה עורכים הסכם גירושין המפרט את כל החישובים הכלכליים בין האיש ואשתו, והסכומים שנזכרו בכתובה נבלעים ונטמעים באותם סיכומים כספיים. כשפירוק המשפחה הוא בשל פטירת האיש, נסמכים במקרים רבים על צוואתו בעניין הרכוש. חוק המדינה והנוהג כיום בבתי הדין הוא לחלק את הרכוש בין בני הזוג. רוב הזוגות מחזיקים חשבון בנק משותף וכן הדירה רשומה על שם שני בני הזוג, כך שעיקר הרכוש מלכתחילה שייך לשניהם.

ה. נוסח הכתובה

ברבנויות ובמועצות הדתיות יש שני טופסי כתובות נפוצים שהתגבשו בקהילות במהלך הדורות: נוסח אשכנז ונוסח ספרד. הכתובה ניתנת לזוג על פי המוצא של החתן.

חלקי הכתובה

- א- **פתיחה**- הזמן והמקום שבו נערכת החתונה ושמותיהם של בני הזוג.
- ב- **התחייבות האיש לאישה** - דאגה לפרנסה ולחיים כמשפחה: הסדרת מצב האישה המקרה שתישאר לבדה (בגלל גירושין או מות הבעל), פירוט הנדוניה- הרכוש שהאישה מביאה עמם לביתם המשותף..
- ג- **שעבודים** - האיש משעבד חפצים מנכסיו כדי שיוכל לממש את התחייבויותיו..
- ד- **קניין ושבועה**- האיש מתחייב במעשה קניין לקיים את כל האמור בכתובה, ובחלק מקהילות ישראל החתן גם נשבע שבועה חמורה בתקיעת כף.
- ה- **חתימות** הבעל והעדים.

Aleph
פוקוס צמיחה